Українська мова і література

У ІІІ етапі брали участь 147 школярів з 98 закладів загальної середньої освіти. Дипломи переможців отримали 74 учні з 56 ЗЗСО.

Серед закладів кращими стали:

Заклад	Учасників	Дипломи переможців			Набрані бали	Кваліметрія
		1 ст.	2 ст.	3 ст.		
Житомирська міська гуманітарна гімназія № 23 ім. М. Очерета	2	2	0	0	10	87,86%
Загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів № 12 м. Бердичева	2	1	1	0	8	67,06%
Житомирська загальноосвітня школа І - ІІІ ступенів № 5	2	1	1	0	8	76,04%
КЗ "Житомирський обласний ліцей-інтернат для обдарованих дітей" ЖОР	6	0	2	1	7	59,59%
Комунальна установа "Опорний навчальний заклад "Романівська гімназія"	4	1	0	2	7	61,22%
Загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів № 27 м. Житомира	2	1	0	1	6	64,24%
Коростенська міська гімназія	2	0	2	0	6	73,26%
Суслівська ЗОШ І-ІІІ ст.	2	1	0	1	6	62,40%
Головинська гімназія	3	1	0	1	6	64,26%
Бердичівський загальноосвітній колегіум № 14	1	1	0	0	5	88,57%
Житомирський екологічний ліцей № 24	1	1	0	0	5	84,67%
Загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів № 36 імені Я. Домбровського м. Житомира	1	1	0	0	5	82,93%
Малинський загальноосвітній навчально-виховний комплекс "Школа-ліцей № 1 ім. Ніни	5	0	1	2	5	62,67%

Сосніної" І-ІІІ ступенів						
ОЗО «Овруцький ЗЗСО І-ІІІ ст. № 1»	2	1	0	0	5	66,41%

Аналітична довідка

ІІІ етап Всеукраїнської олімпіади з української мови і літератури було проведено в приміщенні Житомирської гуманітарної гімназії № 23 імені М. Очерета за участю науковців КЗ «Житомирський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти» ЖОР та Житомирського державного університету ім. І. Франка. В олімпіаді брали участь 147 учнів із заявлених 152. За результатами перевірки фаховим журі, яке очолювала Гримашевич Галина Іванівна, доцент кафедри української мови Житомирського державного університету ім. І. Франка, кандидат філологічних наук, переможцями стали 74 учні, пропорційно поділивши між собою дипломи І, ІІ і ІІІ ступенів. Із числа переможців було сформовано команду учнів, які представляли область на IV етапі олімпіади в м. Кропивницькому:

- Шпіталь Софія Андріївна, учениця 8 класу КУ Романівської районної ради ОНЗ "Романівська гімназія»;
- Рибак Марина Іванівна, учениця 9 класу Бердичівського загальноосвітнього колегіуму № 14 Житомирської області;
- Нестерук Олександра Сергіївна, учениця 9 класу Житомирської загальноосвітньої школи І - ІІІ ступенів № 5;
- Полівіна Дарина Андріївна, учениця 10 класу ЗОШ І-ІІІ ступенів № 27 м. Житомира;
- Войтенко Валерія Олегівна, учениця 11 класу Головинської гімназії Черняхівського району.

Значною мірою на успіх в ІІІ етапі олімпіади впливає системний підхід до підготовки дітей вчителем української мови і літератури. Словесники, які готували учасників команди області в заключному етапі Всеукраїнської

олімпіади (Розвадовська Лариса Леонідівна, Лазарчук Світлана Михайлівна, Кузнєцова Ірина Василівна, Власенко Людмила Сергіївна, Собко Анна Володимирівна), мають власну систему роботи з обдарованими дітьми, яка реалізується через складання індивідуальної освітньої траєкторії з безперервним психолого-педагогічним супроводом у процесі зростання.

Важливою умовою формування команди на IV етап олімпіади є складання завдань, які дали б змогу виявити учнів, які мають високий рівень предметних та ключових компетентностей, філологічно обдарованих, творчих, з навичками стресостійкості. Водночас таким учням забезпечується супровід протягом начального року: вони систематично залучаються до навчально-тренувальних та відбірково-тренувальних зборів, які проводяться викладачами ЖОІППО та ЖДУ.

Складаючи творчі завдання для проведення обласного етапу Всеукраїнської олімпіади, автори орієнтуються на зміст, структуру, обсяг завдань IV етапу зазначених олімпіад попередніх років і зважають, що рівень їх складності має забезпечити можливість якнайповнішого розкриття філологічної обдарованості учнів.

Завдання з української мови включають:

- тести різних структурних рівнів;
- створення власного висловлення;
- лаконічні відповіді на запитання, які містять відомості різних мовних рівнів;
- повний синтаксичний розбір словосполучень, речень;
- побудова, редагування, створення речень відповідно до вимог й особливостей завдання;

- робота з текстом (завдання на перевірку різних складових комунікативної компетентності);
- виклад у стислому вигляді (опорний конспект, таблиця, тези тощо) певної лінгвістичної теми.

Завдання з української літератури включають:

- написання есе;
- бліц-запитання, розв'язання кросвордів;
- відгук на прочитану книгу, переглянутий фільм з коментуванням ідейно-художніх особливостей, морально-етичної проблематики, жанрової своєрідності тощо;
- виклад теоретичного матеріалу в вигляді опорного конспекту, таблиці тощо;
- ідейно-художній аналіз поетичного або прозового твору; компаративний аналіз творів.

Зосередимо увагу на короткій характеристиці завдань і труднощів, з якими стикалися учні під час виконання.

Як наголошується в Державному стандарті базової і повної загальної середньої освіти, сучасною складовою літературної компетентності є уміння порівнювати літературні твори, їх компоненти (теми, мотиви, образи, поетичні засоби), явища й факти, що належать до різних літератур, розглядати традиційні теми, сюжети, мотиви, образи в різних літературах, зіставляти оригінальні твори й україномовні переклади. Тож у кожному класі, відповідно до вікових можливостей учнів, є завдання, які передбачають перевірку означених умінь. На жаль, лише окремі учасники олімпіади дають вичерпні відповіді на ці запитання. Радимо вчителям зосередити увагу на таких видах роботи, ознайомити учнів зі стратегією створення подібних висловлювань, виробити разом з учнями алгоритм порівняння творів різних жанрів.

Значна увага під час складання завдань приділяється перевірці літературознавчої компетентності: визначення понять, створення опорних

конспектів із питань специфіки літературних напрямів, течій, шкіл у розвитку української літератури в світовому контексті. Зазвичай під час виконання таких завдань виникають труднощі стислого викладу інформації у вигляді плану, тез, конспекту, узагальнювальної схеми. Кожен із цих способів запису вимагає певного композиційного оформлення, яке прослідковується далеко не в усіх роботах учасників.

Члени журі відзначають недостатньо сформоване вміння аналізувати художні твори. Варто звернути увагу у 8-9 класах на уміння не лише визначати версифікаційні особливості поезій (розмір, тип римування, вид рими, художні засоби), а й пояснення ролі цих засобів у творі, висловлення ціннісного ставлення до проблеми, яка порушується в тексті, інтерпретації твору.

Звертаємо увагу на те, що в завданнях останніх років автори пропонують учням створити есе, **опираючись на 2 прочитані твори українських письменників** (есе - невеликий за обсягом прозовий твір з наявністю авторської позиції, власних вражень та міркувань, який має довільну композицію). Значним недоліком у творчих роботах учнів є недоречне введення цитат у текст. Цитати мають або підтверджувати думку автора, або полемізувати з висловленим, а в багатьох роботах вони введені в текст творчого завдання формально й невмотивовано.

Реалізуючи текстоцентричний підхід до навчання мови, автори обов’язково включають завдання, які передбачають роботу з текстом із виконанням післятекстових вправ. Такі завдання дають змогу перевірити як системне знання мови (оскільки формулюються на основі різних мовних рівнів), так і рівень комунікативної компетентності й загальний рівень інтелектуального розвитку. Найважче учням вдається лаконічно обґрунтувати належність до певного стилю мовлення, виконати завдання з фразеології, лексикології, синтаксису, культури мовлення, екстраполювати власні знання з філології на оцінку життєвих ситуацій, суспільних проблем тощо.

Інколи неуважне ознайомлення учнів із завданням призводить до втрати балів. Так, учні виправляють помилки, не обґрунтовуючи причину їх виникнення, як пропонується в завданні; пишуть твір, не враховуючи жанрову належність, обсяг тексту; замість викладу теоретичного матеріалу в вигляді опорного конспекту, пропонують розширений текст відповіді тощо.

Члени журі наголошують на недоречностях в оформленні роботи. Робота, яка подається на будь-який конкурс, крім довершеного змісту й грамотності, має легко сприйматися, бути читабельною. Для цього треба звертати увагу на дотримання абзаців, охайність підкреслень, чіткість виконання схем, таблиць. Крім того, деякі учасники прямо або опосередковано розшифровують роботи (підписують аркуші, на яких виконане завдання, називають школу або прізвище у творах, користуються ручками з різними кольорами тощо).

Сподіваємося, що поради членів журі стануть у пригоді вчителям, які готують своїх учнів до олімпіади та інших творчих конкурсів. Побажаємо їм натхнення, задоволення від спільної діяльності й плідних результатів.

О. М. Шуневич